

MELLEMRIN 4.-6. KLASSE

LÆRERVEJLEDNING TIL

UDSAT

INTRODUKTION

MÅL

At sætte fokus på udsatte børn.

At skitsere pædagogiske tilgange og didaktiske greb, som kan gøre arbejdet med udsatte børn håndgribeligt og inkluderende.

At eleverne sætter fokus på Børnekonventionen set i forhold til deres eget liv.

TIDSFORBRUG

45 minutter.

MATERIALER

To film:

- Børnekonventionen og udsatte børn - Pædagogiske tilgange og didaktiske greb.
- Børnekonventionen og udsatte børn - En film til alle elever

ØVELSEN

FREM GANGSMÅDE

De følgende fem temaer med tilhørende arbejdsspørgsmål hænger sammen med Per Schultz Jørgensens og Jens Raahauges perspektiver og ideer i filmen, og kan bruges i en afdeling, et team eller individuelt.

TEMA 1 - HVAD ER UDSATHED?

Arbejdsspørgsmål

1. Hvad er din og jeres forforståelse af begrebet udsathed?
2. Hvad betyder jeres forforståelse af udsathed for praksis:
 - a) I de ting og situationer der bare opstår i hverdagens interaktioner?
 - b) I tilrettelæggelsen og udførelsen af jeres undervisning og pædagogik?
3. I hvilket omfang synes I der er tale om udsathed blandt eleverne i jeres skole og klasser?
4. Hvad kan de forskellige forståelser af udsathed åbne eller lukke for i det pædagogiske og didaktiske hverdagsarbejde?
5. Hvis I opfatter nogle af jeres elever som udsatte i større eller mindre grad, hvad kan der så gøres for at dæmpe jeres fokus på den enkelte og i stedet arbejde mere systemisk eller overordnet med den pædagogiske linje og de didaktiske praksisser?

TEMA 2 - BETYDNINGEN AF FÆLLESSKABER

Arbejdsspørgsmål

1. Hvad er jeres forståelse af fællesskab og fællesskaber?
 - a) Arbejder I med at alle skal være med i et stort, fælles klassefællesskab?
 - b) Ser I elever og professionelle som mere flydende samlinger af fællesskaber, som kan ændres over tid?
2. Hvad betyder normer og praksis for elevernes mulighed for at komme til orde, blive set og at bidrage med deres egne styrker?
3. Er der plads til flere måder at være en "rigtig" eller dygtig elev på?
4. Har eleverne i praksis ret til at formulere meninger og holdninger, som går imod fællesskabet?
5. I hvor høj grad inviterer skolens og jeres implicite og eksplicite normer eleverne til at deltage og bidrage?

TEMA 2 - FORTSAT

6. I hvor høj grad favoriserer normerne nogle elever frem for andre?
7. I hvilket omfang er det professionelle fællesskab rettet mod at støtte elever, som ikke passer ind i majoritetskulturen?
8. Hvordan taler man i teams og på lærerværelset om elever, der er i udsatte positioner?
9. I hvor høj grad oplever I, at man deler frustrationer omkring elever i forhold til de gyldne øjeblikke blandt kolleger?
10. Hvad kan man gøre i praksis?
11. Hvor tryk, anerkendt og respekteret føler eleverne sig i klassen?
12. Har I et fællesskab, hvor de voksne "går over broen" til de elever, som har mere brug for at blive mødt og støttet end andre?
13. I hvor høj grad forventer I noget godt af eleverne?
14. I hvor høj grad benytter I jer af de adgange til viden om eleverne, som findes?
15. Har de voksne en større forventning om modsætninger og negativitet i klassen end eleverne har?

TEMA 3 - DELTAGELSE OG LIGEBEHANDLING

Arbejdsspørgsmål

1. Hvor mange af jeres elever byder ind fagligt og socialt?
 - a. Hvad kan årsagerne være til at nogle elever ikke byder så meget ind?
 - b. Hvordan kan de mønstre ændres?
2. Bliver eleverne opmuntret til at bidrage, og følger I op på det?
3. Er jeres forventninger til eleverne opdateret i forhold til den aktuelle situation i klassen?
4. Er I fagligt opdaterede på de områder, som er relevante for eleverne i klassen for tiden?
5. Hvad mener eleverne om jeres tydelighed omkring de forventninger, I har til dem?
 - a. Fortæller I om jeres forventninger?
 - b. Mener eleverne, at I er retfærdige?

TEMA 3 - FORTSAT

6. Hvordan kan I opdage de elever, som ikke ligner jer selv – som individer og i jeres faglige fællesskab?
7. I hvor høj grad er I åbne og interesserede i det skæve?
8. Hvordan får I de elever frem, som er forbeholdne for at hæve stemmen, udtrykke sig og bidrage?
9. I hvilket omfang er I åbne for og interesserede i elevernes familie og kulturelle baggrund?
10. I hvilket omfang benytter I diversitet som en styrke, og ikke blot i "festtaler"?

TEMA 3 - DELTAGELSE OG LIGEBEHANDLING

Arbejdsspørgsmål

1. Hvor mange af jeres elever byder ind fagligt og socialt?
 - a. Hvad kan årsagerne være til at nogle elever ikke byder så meget ind?
 - b. Hvordan kan de mønstre ændres?
2. Bliver eleverne opmuntret til at bidrage, og følger I op på det?
3. Er jeres forventninger til eleverne opdateret i forhold til den aktuelle situation i klassen?
4. Er I fagligt opdaterede på de områder, som er relevante for eleverne i klassen for tiden?
5. Hvad mener eleverne om jeres tydelighed omkring de forventninger, I har til dem?
 - a. Fortæller I om jeres forventninger?
 - b. Mener eleverne, at I er retfærdige?
6. Hvordan kan I opdage de elever, som ikke ligner jer selv – som individer og i jeres faglige fællesskab?
7. I hvor høj grad er I åbne og interesserede i det skæve?
8. Hvordan får I de elever frem, som er forbeholdne for at hæve stemmen, udtrykke sig og bidrage?
9. I hvilket omfang er I åbne for og interesserede i elevernes familie og kulturelle baggrund?
10. I hvilket omfang benytter I diversitet som en styrke, og ikke blot i "festtaler"?

TEMA 4 - NORMER OG FORBILLEDER

Arbejdsspørgsmål

1. I hvilket omfang er de voksne forbilleder for klassefællesskabet?
2. Oplever I somme tider, at I ikke føler jer i stand til at være gode forbilleder, og hvordan kan I ændre på det, hvis I ikke føler jer i stand til det?
3. "Lytt, spørge ind, følge op" – finder I tid til det, når der er behov?
4. Udsatte børn har ofte tendens til ikke at være verbalt udfarende og til ikke at tale frit. Hvordan og i hvilket omfang kan I bringe de elevers ressourcer frem i undervisningen?
5. Arbejder I med fordomme og magt i klassen? Hvordan?

TEMA 5 - BØRNEKONVENTIONEN SOM REDSKAB

Arbejdsspørgsmål

1. Børnekonventionen er et vigtigt instrument til at give alle rettigheder – hvordan udnytter I konkret muligheden for at arbejde med børns rettigheder i klassen?
2. Hvordan får voksne og børn mod til at praktisere rettigheder?
3. Hvordan støtter I hinanden i at arbejde med rettigheder?

ELEVFILMEN

Filmen Børnekonventionen og udsatte børn – en film til alle elever er en kort introduktionsfilm, der kan bruges som afsæt til at arbejde med udsathed på alle klassetrin.

Vi anbefaler, at I ser filmen og arbejder med de medfølgende spørgsmål i jeres team, før I arbejder med eleverne. Denne vejledning til pædagoger og lærere tematiserer en række spørgsmål, som eleverne kan debattere indbyrdes – og med jer.

I filmen forklares temaerne enkeltvis og spørgsmålene nævnes som oversigt. Her i vejledningen foldes de enkelte spørgsmål ud, så de kan anvendes i undervisningen.

Filmen er således en appetitvækker til at få eleverne interesserede i at give bud på, hvad rettighederne betyder i praksis ud fra deres egen hverdag i klassen og på skolen.

ELEVER KAN HJÆLPE HINANDEN

Det er vigtigt at invitere elever til at støtte hinanden i positiv og inkluderende adfærd. Det betyder at solidariteten blandt børn kan rammesættes af jer som fagprofessionelle, så positive fællesskaber kan udvikle sig.

Udsagn #1: Mishandling er forbudt

Mishandling er et begreb, som både kan dække de voldsomme overgreb, som behandles i Børnekonventionen og de mere almindeligt forekommende mobbetendenser i danske skoleelevers hverdag.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at det principielt er den samme tematik, som er på spil i begge ender af skalaen. Det er skolens ansvar at forebygge og modvirke mishandling.

Spørgsmål til eleverne:

1. Står I sammen mod mobning? Hvordan kan I selv modvirke mobning og udstødelse?
2. Hvordan kan I invitere hinanden til at deltage, sige jeres mening og være med til aktiviteter i og udenfor skolen?
3. Hvordan får vi hjælp fra de voksne? Det er ikke i orden at acceptere mobning eller anden mishandling. Hvordan kan I få hjælp uden at blive set som 'sladrehanke'?

Udsagn 2: "Vi må ikke gøre forskel"

Baggrund: Diskrimination forekommer både blandt børn og voksne. Mange diskriminerende mønstre er subtile og underspillede, muligvis endda ubevidste. Hvordan kan I få øje på diskriminerende handlinger og ord hos jer selv og hinanden? Hvordan kan I tale åbent, uden at begrebet diskrimination bliver udvandet? Hvordan kan I handle for at forhindre eller rette op på u hensigtsmæssige mønstre?

Spørgsmål til elever:

1. Diskrimineres nogen i klassen? Diskriminerer børn eller voksne?
2. Er de voksne retfærdige? Hvad vil det sige at være retfærdig over for elever?
3. Hvordan kan I sige fra, hvis noget er forkert?

Udsagn 3: Alle børn har ret til at tænke og udtrykke sig frit

Baggrund: Udsatte børn har ofte ikke tillid til, at de bliver taget alvorligt. Muligvis har de oplevet mange afvisninger, som har konditioneret dem til ikke at benytte deres ret til at blive hørt.

Hvordan kan I som professionelle, og børnene som 'professionelle elever', støtte hinanden i, at det er normen, at man bliver set, hørt og tager del i undervisning og skoleliv?

Spørgsmål til elever:

1. Har vi alle ret til at tale frit?
2. Bliver vi inviteret til at være del af fælles aktiviteter og undervisning?
3. Hvordan kan vi få og give hinanden hjælp til at tænke og tale frit?

I kan hjælpe hinanden

Husk, at I har ret til at blive hørt, og at I kan passe på hinanden. Det betyder, at I selv kan være med til at skabe en klasse, som er god for jer alle. I kan bede de voksne om hjælp til at få det til at ske.